

Nr 115.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ändring i villkoren för lån från statens fjäderfälånefond; given Stockholms slott den 19 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström, anför:

Vid 1931 års riksdag (prop. nr 204; R. skr. nr 281) beslöts inrättande av statens fjäderfälånefond och anvisades för budgetåret 1931/1932 såsom kapital för fonden ett reservationsanslag av 200,000 kronor. Den 18 juli 1931 utfärdade Kungl. Maj:t kungörelse (nr 309) angående allmänna villkor och bestämmelser för lån från statens fjäderfälånefond.

För erhållande och tillgodonjutande av lån från fonden skola enligt nämnda kungörelse gälla huvudsakligen följande villkor och bestämmelser. Lån från fonden må beviljas ekonomisk förening, som har till ändamål att främja avsättning av ägg, för dels anläggande, inrättande eller inköp av äggpackerier och för lagring eller konservering av ägg avsedda lokaler med tillhörande inredning och utrustning, dels ombyggnad av packerier och lokaler av omförmålt slag och dels vidtagande i dylika packerier och lokaler av tekniska förbättringar med avseende å inredning eller utrustning. Lån må ej beviljas till högre belopp än som motsvarar fem sjättedelar av den beräknade och av lantbruksstyrelsen godkända kostnaden för de med lånet avsedda åtgärderna. Å lyftat lånebelopp erlägges ränta efter fyra och en halv procent om året från lyftningsdagen. Lån amorteras från och med tredje året efter det kalenderår, under vilket lånet till någon del första gången lyftats, med lika belopp årligen under den tid, lantbruksstyrelsen för varje särskilt fall bestämmer under iakttagande, att amorteringstiden sättes beträffande lån för vidtagande av tekniska förbättringar i äggpackeri eller lagrings- eller konserveringslokal till högst 10 år och beträffande annat lån till minst 10, högst 20 år. Lån beviljas av lantbruksstyrelsen efter hörande, där så finnes erforderligt, av styrelsen för svenska smörprovningarna. Vid låns beviljande har lantbruksstyrelsen att fastställa ritningar och plan för de med lånet avsedda arbetena ävensom bestämma den tid, inom vilken samma arbeten skola påbörjas och vara avslutade eller, där ansökningen avser lån för inköp av teknisk utrustning, denna skall hava anskaffats. Beviljat lån utlämnas genom statskontoret. Innan lån till någon del utlämnas, skall låntagaren hava till statskontoret avlämnat dels av låntagaren till statskontoret eller order utfärdad, av statskontoret godkänd förbindelse att förränta och återbetala lånet enligt givna föreskrifter, dels ock av statskontoret godkänd säkerhet för lånet. Såsom dylik säkerhet må till belopp, motsvarande den beviljade lånesumman, kunna godkännas inteckning med bästa förmånsrätt i vederbörande fastighet. Har inteckning i fastighet lämnats såsom säkerhet för lån, åligger det låntagaren att hålla å fastigheten befintliga byggnader till sitt fulla värde brandförsäkrade i försäkringsinrättning, som blivit av statskontoret godkänd.

Sveriges fjäderfäavelsförening har — såsom jag omnämnt vid anmälan av de ärenden rörande utgifter för kapitalökning för budgetåret 1932/1933, som angå jordbruksdepartementet (statsverkspropositionen, utgifter för kapitalökning, bilaga 5, punkt 14) — i skrivelse den 31 december 1931 gjort framställning i syfte att lån ur fjäderfälånefonden måtte kunna beviljas även för anläggning och inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä.

Innan jag närmare redogör för nämnda framställning, torde jag få i korthet beröra vissa i sammanhang med beslutet om inrättandet av fjäderfållånefonden förekomna omständigheter.

1931 års
riksdag.

Förslag till inrättande av en statens lånefond för beredande åt andelsföreningar på fjäderfäskötselns område av förbättrade lånemöjligheter för anläggningar och utrustning, erforderliga för deras affärsverksamhet, framlades av *jordbruksutredningen* i ett den 10 februari 1931 avgivet betänkande angående åtgärder för fjäderfäskötselns främjande (statens offentliga utredningar 1931:6). Jordbruksutredningen föreslog för sin del, att lån från fonden skulle beviljas — förutom för de ändamål, som angivas i förenämnda kungörelse — jämväl för anläggande eller inrättande av gödnings- och slaktanstalt för fjäderfä samt för anläggande eller inrättande av äggkläckningsanstalt med tillhörande utrustning.

Beträffande de ändamål, för vilka enligt jordbruksutredningens förslag lån ur fonden skulle kunna utlämnas, framställde *lantbruksstyrelsen* i avgivet infortrat utlåtande vissa erinringar. Styrelsen hade ej något att erinra mot förslaget, i vad det avsåg lån för sådana anläggningar som packnings-, lagrings- och konserveringslokaler, vilka anläggningar enligt styrelsens mening direkt vore avsedda att sätta de med förslaget åsyftade försäljningsföreningarna i tillfälle att fylla sin uppgift. Vad däremot angick förslaget, att försäljningsföreningarna skulle kunna erhålla lån även för inrättande av gödningsanstalter med tillhörande slakterier samt äggkläckningsanstalter, syntes det *lantbruksstyrelsen*, att, om också dylik verksamhet avsåge att vara en hjälp för medlemmarna, densamma skulle innebära vissa moment, som låge utanför försäljningsföreningarnas egentliga arbetsområde och som kunde äventyra hela verksamhetens framgång eller åtminstone göra verksamheten i hög grad komplicerad. Enligt *lantbruksstyrelsens* förmenande syntes det vara lämpligare, att eventuellt behövliga gödnings- och äggkläckningsanläggningar finge utveckla sig såsom självständiga fristående affärsföretag. *Lantbruksstyrelsen* ansåg sig böra ifrågasätta, huruvida icke — även om sådana företag skulle ordnas enligt andelsformen — ett utanordnande av statslånemedel för ändamålet kunde medföra konsekvenser, som jordbruksutredningen knappast förutsett, i det att statsmakterna därigenom komme att utsträcka sin låneverksamhet till helt oprövade områden. För egen del ansåg sig *lantbruksstyrelsen* icke, åtminstone för det dåvarande, böra tillstyrka en sådan åtgärd.

Vid ärendets föredragning i statsrådet den 13 mars 1931 anförde jag, att jag fann de av *lantbruksstyrelsen* sålunda gjorda erinringarna mot jordbruksutredningens förslag beaktansvärda. Lika med *lantbruksstyrelsen* ansåg jag, att ifrågavarande långivning borde avse äggpackerier samt lager- och konserveringslokaler jämte tillhörande inredning och teknisk utrustning, varemot försäljningsföreningarna åtminstone tillsvidare icke syntes böra beredas lån för anordnande av gödningsanstalter för fjäderfä jämte slakterier samt äggkläckningsanstalter, då det i dessa fall gällde företag, beträffande vilka lämpligheten av en kombinerad äggförsäljningsverksamhet torde kunna anses omtvistlig. I varje fall syntes det mig erforderligt, att ytterligare erfarenheter samlades beträffande

gödnings- och äggkläckningsverksamhetens lämpligaste anordning och utvecklingsmöjligheter, innan frågan om låneunderstöd till denna upp-
toges till avgörande.

I den till riksdagen i ämnet avlåtna propositionen blev i överensstäm-
melse med vad jag anfört den föreslagna fondens uppgift sålunda angi-
ven, att från fonden lån skulle utlämnas till ekonomiska föreningar med
ändamål att främja avsättningen av ägg för anläggande, inrättande eller
inköp av packerier samt lager- och konserveringslokaler för ägg med till-
hörande inredning och teknisk utrustning eller för ombyggnad eller till-
byggnad av sådana packerier och lokaler eller för vidtagande i dylika av
tekniska förbättringar. Riksdagen beslöt i enlighet härmed.

*I ärendet
gjord fram-
ställning.*

Sveriges fjäderfäavelsförening har i sin förutberörda framställning
anfört huvudsakligen följande.

Hönsskötselns i Sverige vore visserligen i huvudsak inriktad på ägg-
produktion, men då hönsen numera i regel utslaktades vid 2 à 2½ års ål-
der, hade även försäljningen av slakthöns kommit att spela en ingalunda
obetydlig roll för hönsodlingens ekonomi. Avsättningsförhållandena å
slaktfjäderfämarknaden vore emellertid icke tillfredsställande. De slakt-
djur, som hittills salubjudits, hade varit av synnerligen ojämn kvalitet, då
djuren ej före slakten varit satta på gödning och ej vid slakten behandlats
enligt moderna metoder. Vid sina ute i bygderna anordnade kurser hade
föreningen lagt stor vikt vid undervisning rörande gödning och slakt-
ning av utslagsdjur. Den mest effektiva och lättast framkomliga vägen
till ernående av förbättrade avsättningsmöjligheter för inhemskt slakt-
fjäderfä vore emellertid enligt föreningens mening bildande av andelsfö-
retag efter mönster av de i Tomelilla av Svenska äggexportföreningen
och i Skara av Västgöta äggexportförening u. p. a. upprättade gödnings-
anstalterna. Erfarenheterna från dessa anstalter hade enligt vad före-
ningen inhämtat varit de bästa. Nya gödningsanstalter vore planerade i
Kalmar och Blekinge län samt avsedda att igångsättas så snart erforder-
ligt kapital kunde erhållas. Även inom åtskilliga av fjäderfäavelsföre-
ningens länsföreningar hade frågan om upprättande av gödningsanstal-
ter dryftats, men vederbörande hade ställt sig avvaktande på grund av
brist på medel. Länsföreningarna, vilkas medlemmar huvudsakligen
vore småbrukare och andra mindre bemedlade personer, hade svårt att
anslå kontanta medel till företag av angivna natur.

Fjäderfäavelsföreningen har med sin skrivelse överlämnat yttranden av
Svenska äggexportföreningen och Västgöta äggexportförening u. p. a.

Svenska äggexportföreningen har framhållit, bland annat, att äggföre-
ningarna och äggcentralerna ej kunde på ett tillfredsställande sätt fylla
sin uppgift, därest de icke vore i tillfälle att vid sidan av sin övriga verk-
samhet inrätta gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä.

Västgöta äggexportförening u. p. a. har anfört, att föreningen i janu-
ari 1931 utvidgat sin verksamhet genom upprättande av en gödnings- och
slaktavdelning, med vilken både producenterna och konsumenterna varit
belåtna. Under årets första nio månader hade å denna avdelning omsatts
nära 20,000 kilogram fjäderfäkött, och anläggningen syntes redan under
första året komma att bliva ekonomisk bärkraftig. Föreningen kunde ej
finna det vara annat än lämpligt, att en sammanslutning omhänderhade

hela fjäderfäodlarnas affärsverksamhet. Betydande driftsbesparingar kunde därigenom göras. Föreningen tillstyrkte livligt, att sådan ändring i bestämmelserna för fjäderfälånefonden vidtoges, att även gödnings- och slaktanläggningar i kombination med äggecentraler bereddes möjlighet att erhålla lån från fonden.

Över Sveriges fjäderfäavelsförenings framställning hava infordrade utlåtanden avgivits den 19 januari 1932 av lantbruksstyrelsen och den 5 februari 1932 av statskontoret.

Yttranden.

Lantbruksstyrelsen har i sitt utlåtande — efter att hava erinrat om de av styrelsen i dess utlåtande över jordbruksutredningens förslag framförda betänkligheter — anfört, att dessa enligt styrelsens mening fortfarande gjorde sig gällande. Lantbruksstyrelsen funne emellertid fjäderfäavelsföreningens uppfattning om önskvärdheten av ett bättre tillgodogörande av fjäderfäavelns och speciellt hönsskötselns slaktdjur tungt vägande. Visserligen ansåge lantbruksstyrelsen fortfarande, att det vore antagligt, att fjäderfäavelns utövare, i den mån dessa utgjordes av småfolk, icke skulle komma att i större utsträckning utnyttja de möjligheter, en gödningsanläggning skulle erbjuda, men dylika anläggningar kunde givetvis för många, som ägnade sig åt denna näring, tänkas komma att medföra fördelar. Då fjäderfäodlarna i stort sett torde vara att hänföra till sådana grupper av befolkningen, för vilka möjligheten till kapitalutlägg för startande av avsedda anläggningar åtminstone under nu rådande tryckta förhållanden torde vara utsluten, ansåge sig lantbruksstyrelsen, trots sina principiella betänkligheter, icke nu böra ställa sig avvisande mot att möjlighet till statslån för ändamålet bereddes. Lantbruksstyrelsen vidhölle emellertid, att denna verksamhet icke ekonomiskt borde sammanblandas med äggecentralernas verksamhet såsom förmedlare vid avsättningen av fjäderfäavelns produkter. Det av fjäderfäavelsföreningen avsedda syftet torde till lika stort gagn för fjäderfäaveln kunna vinnas, om direkt möjlighet öppnades för andelsföreningar, som bildats i särskilt syfte att idka gödning och slakt av fjäderfä, att erhålla statslån för uppförande av härför erforderliga anläggningar. Någon invändning mot att, därest statsmakterna ville upptaga en dylik låneverksamhet, lån för ändamålet finge utgå från fjäderfälånefonden, syntes styrelsen icke kunna göras. För en dylik låneverksamhet borde emellertid stadgas särskilda villkor ifråga om lånesökande förenings kvalifikationer. Sådan förening borde vara organiserad såsom andelsförening u. p. a. För låns erhållande borde vidare uppställas som villkor, att förening genom bindande teckning vunnit sådan anslutning, att förutsättningar föreläge för en ekonomiskt framgångsrik verksamhet. Detta förhållande borde vara ådagalagt genom att, på sätt som stadgades i fråga om lån från spannmålslagerhusfonden, ett tecknat och inbetalt andelskapital, svarande mot minst 15 procent av den beräknade anläggningskostnaden, förefunnnes. Därjämte borde som villkor för lån stadgas, att tillträde till föreningen skulle stå öppet för envar inom föreningens verksamhetsområde arbetande fjäderfäodlare, som anmälde sig till inträde och underkastade sig föreningens stadgar. Med hänsyn till naturen hos byggnader för gödningsanstalter syntes det styrelsen, som om skäl föreläge, att beträffande dem i regel tillämpa den kortare amorteringstiden av högst 10 år. Lantbruksstyrelsen ansåge sig därjämte böra framhålla, att byggnader av det slag, varom här vore fråga, under alla förhållanden måste anses såsom

otillfredsställande säkerhet för lån, då de, därest en förening skulle upphöra med sin verksamhet, endast med svårighet och avsevärd förlust torde kunna realiseras. Lantbruksstyrelsen ansåge sig under nu angivna förutsättningar icke böra motsätta sig bifall till fjäderfäavelsföreningens framställning.

Statskontoret har anfört, att, om statens låneverksamhet för fjäderfäskötselns främjande skulle utsträckas att omfatta jämväl lån för anläggning och inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä, för en dylik låneverksamhet torde böra stadgas de villkor, som av lantbruksstyrelsen ifrågasatts. Hinder för att under sådana förhållanden disponera fjäderfälånefonden syntes *statskontoret* icke föreligga. Beträffande säkerheten för lån från fonden erinrade *statskontoret* om sitt tidigare över jordbruksutredningens förslag avgivna utlåtande, vari *statskontoret* förklarar sig icke kunna anse hypotek av in-teckning i vederbörande fastighet upp till lånegränsen betryggande. Med hänsyn till vad lantbruksstyrelsen nu framhållit ifråga om byggnader för gödnings- och slaktanstalter torde efter *statskontorets* mening hypotek av in-teckning i dylik byggnad än mindre kunna befinnas tillfredsställande. Skulle likväl sådan säkerhet anses böra godtagas, borde särskild föreskrift härom meddelas.

*Departements-
chefen.*

Det av Sveriges fjäderfäavelsförening framförda förslaget att utsträcka statens låneverksamhet för fjäderfäskötselns främjande att omfatta jämväl utlämnande av lån för anläggning och inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä är utan tvivel förtjänt av att tagas i övervägande.

Förslag till en sålunda utsträckt låneverksamhet framlades såsom av det föregående framgår redan av jordbruksutredningen, som även tänkte sig, att lån från fonden skulle kunna beviljas jämväl för anläggning och inrättande av äggkläckningsanstalter med tillhörande utrustning. De betänkligheter, vilka föranledde, att åt fonden slutligen gavs den mera begränsade uppgift, som angives i förberörda kungörelse, berodde till stor del på att närmare erfarenheter saknades beträffande gödnings- och äggkläckningsverksamhetens lämpligaste anordning och utvecklingsmöjligheter.

Vad gödnings- och slaktanstalterna beträffar hava nu framkommit omständigheter, som erbjuda en säkrare grund för bedömande av frågan om låneverksamhetens utsträckande att omfatta jämväl anläggning och inrättande av sådana anstalter. Såsom framgår av den förut lämnade framställningen hava vissa äggförsäljningsföreningar redan i sin verksamhet upptagit gödning och slaktning av fjäderfä samt saluförande av gödda och slaktade djur. Denna gren av föreningarnas verksamhet har efter vad det synes bedrivits med framgång. De upplysningar, som fjäderfäavelsföreningen lämnat, utvisa också, att denna nya uppgift för andelsrörelsen på fjäderfäskötselns område inom de därav berörda kretsarna omfattas med livligt intresse.

För egen del finner jag det vara uppenbart, att inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä skulle kunna vara fjäderfäodlarna till gagn. Även för konsumenterna måste inrättandet av sådana anstalter vara till

nytta, då inhemskt slaktat fjäderfä därigenom skulle kunna erbjudas i en bättre och jämnare kvalitet än som nu i allmänhet är fallet.

Då gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä hittills kommit till stånd allenast i mycket begränsad omfattning, har detta tydligen framför allt berott på svårigheterna för fjäderfäodlarna att anskaffa härför erforderligt kapital. För att bereda fjäderfäodlarna förbättrade lånemöjligheter för anläggning eller inrättande av sådana anstalter torde lämpligen fjäderfälånefonden kunna tagas i anspråk. Jag får därför tillstyrka, att lån från nämnda fond må beviljas jämväl för anläggning eller inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä. Någon ökning av fondens kapital för tillgodoseendet av lånebehovet härutinnan torde för närvarande ej vara påkallad.

Beträffande villkoren och bestämmelserna för utlämnande från fonden av lån för angivna nya ändamål har lantbruksstyrelsen, med vilken myndighet statskontoret därutinnan instämt, framställt vissa förslag. Lantbruksstyrelsen har särskilt betonat, att lån för anläggning eller inrättande av gödnings- och slaktanstalter för fjäderfä endast borde utlämnas till andelsföreningar, som bildats i särskilt syfte att idka gödning och slakt av fjäderfä. Jag kan i detta avseende icke ansluta mig till lantbruksstyrelsens mening. Då i övriga hänseenden förutsättningar föreligga för en verksamhet på här avsedda område, bör efter min mening den omständigheten, att den lånesökande föreningen redan bedriver eller avser att jämväl bedriva verksamhet med försäljning av ägg, ej utgöra hinder för föreningen att erhålla lån för nu ifrågavarande verksamhet. De nu vunna praktiska erfarenheterna synas mig för övrigt närmast tala för att en kombination av de båda verksamheterna erbjuder vissa fördelar. Lån bör emellertid givetvis även kunna utlämnas till förening, som har till uteslutande ändamål att idka gödning och slakt av fjäderfä. Ehuru jag delar lantbruksstyrelsens uppfattning om önskvärdheten av att den lånesökande föreningen förfogar över eget kapital till utfyllnad av lånebeloppet, synes mig detta dock ej böra uppställas som ovillkorlig förutsättning för låns beviljande. Erinras må, att för erhållande av lån för äggpackerier samt lagrings- och konserveringslokaler för ägg icke uppställts någon sådan förutsättning. Lantbruksstyrelsens uttalande, att den kortare amorteringstiden av högst 10 år bör föreskrivas för nu avsedda lån, anser jag välbetänkt. Med avseende å frågan om säkerheten för lån, som utlämnas för anläggning och inrättande av gödnings- och slaktanstalter, finner jag det, med hänsyn till den sannolika svårigheten för den lånesökande föreningen att anskaffa annan säkerhet, böra medgivas, att såsom säkerhet må till belopp, motsvarande den beviljade lånesumman, kunna godtagas inteckning med bästa förmånsrätt i vederbörande fastighet.

För de av mig nu tillstyrkta ändrade lånevillkoren erfordras riksdagens medverkan. Efter det riksdagen meddelat sitt beslut i ärendet, torde det tillkomma Kungl. Maj:t att, i den mån ändringar i gällande allmänna

villkor och bestämmelser för lån från fjäderfälånefonden nödvändiggöras av den ifrågasatta utsträckningen av låneverksamheten, vidtagna sådana ändringar.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från statens fjäderfälånefond lån må utlämnas jämväl för anläggande eller inrättande av gödnings- och slaktanstalt för fjäderfä.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.